

ROZGRZESZENIE (118) *sb n*

-enie (112), -ęnie (6).

o *jasne*; -grze- (12), -grze- (3); -grze- *OpecŻyw, Mącz*; -grze- : -grze- *BiałKat* (5:1); -sze- (9), -szé- (5); -sze- *OpecŻyw, BiałKat* (6), *SiebRozmyśl*; -sze- : -szé- *SarnStat* (1:5); -é (5), -e (1); -é : -e *BiałKat* (1:1).

sg *N* rozgrzészenié (17); -é (2), -(e) (15). $\diamond$ *G* rozgrzészeniå (34); -å (30), -(a) (4). $\diamond$ *D* rozgrzészeniu (5). $\diamond$ *A* rozgrzészenié (48); -é (3), -e (1), -(e) (44). $\diamond$ *I* rozgrzészeni(e)m (2) *RejKup, WysKaz*, rozgrzészenim (2) *SkarŻyw, StryjKron*. $\diamond$ *L* rozgrzészeniu (10).

Sł stp: rozgrzeszenie, rozdrzeszenie, *Cn brak, Linde XVII w. s.v. rozgrzeszyć*; poza tym w objaśnieniach *s.v. rozgrzeszalny, rozgrzeszny*.

1. *Darowanie, przebaczenie winy; absolutio Mącz, JanStat* (105) : *Absolutio, Dokonanie/ też wolno wczinienie. Et ad crimen relatum dicitur, Rozgrzezenie. Mącz* 401a.

[*Zwrot*: »wziąć rozgrzeszenie [od czego]«: *Nákoniec áby wzięli rozgrzezenie od íchifmy Pátryárchow Cárogradzkich SkarSynod C2v.*]

Przen (1) :

Zwrot: »rozgrzeszenie brać« (1): *Nie plugawćie ziemie miefzkánia íwego/ ktora íię niewinnå krwiå máże. y nie może inákfzego rozgrzezenia ábo oczýsćienia bråć/ iedno przez krew tego ktory krew drugiego rozlá. SkarKazSej* 704a.

Szereg: »rozgrzeszenie abo oczýsćienie« (1): *SkarKazSej* 704a *cf Zwrot*.

a. *Odpuszczenie, darowanie grzechów (w religii chrześcijańskiej)* (103) : ale niz bywa rozgrzezenie/ pyrwey bywa ípowiec *SeklKat* V4; Rozgrzezenie níć ynego nie íeft/ iedno vpewnienie odpuszczenia grzechow zmiłofierdza Bożego *SeklKat* Xv, C3, c4, d2, V v, V4 [3 r.] (12); *Kiedy kxiådz machnie nad glowå To íuż rozígrzezeniem zowå. RejKup* k7, i4, n2, aa2; *Ale íåka ípowiedz tákie teíz rozgrzezenie bywa KrowObr* 159 [*idem KrowObr* 159v, *RejZwierc*], 26, 159v [3 r.]; *RejFig* Bb; *BielKron* 375; *RejAp* Ee4v; *KuczbKat* 375v, 376 [2 r.]; *RejZwierc* 27v; *Poniewåfz ták rzekł [Chrystus] do Kåpłanow: Ze ktorych grzechy rozwiåżecie y odpusćicie (niektorym [lege: nie ktorym] rozgrzezenie opowiecie) będa im rozwiåzane y odpuszczone. WujJud* 224, 81v, 86, 87v *margin*, 89v, 245v, L14v; *WujJudConf* 224; *KarnNap* C4v; *Acz Pan przez Prorokå mowi: ífz złość niezbożnego niezåwådzi mu: ktorego íię dnia náwroci od złości íwey: wízákże od kåpłaná ízukåć ma rozgrzezenia. SkarŻyw* 337, 166, 413; *LatHar* 131; *WujNT* 77, 796.

rozgrzeszenie od czego (1): *Co gdy wczýnił [tj. poświęcił wodę]: polå chorå/ y wnet zleczonå bylá. Y wítawízy rozgrzezenia od kåcerftwå zåraz z mężem prošílá. SkarŻyw* 86.

rozgrzeszenie czym [= za pomocå czego] (1): *Trzeciå ípowiedz mogę czýnić/ przed mådрым íługå kofcielnym/ nie dla wylíczenia moich grzechow/ [...] ale dla rozgrzezenia íłowem bożym wedłvg moczy íemv danei y dla navki. SeklWyzn* c4.

rozgrzeszenie czyje [= kto udziela] [*w tym: ai (poss)* (12), *G sb* (2), *pron poss* (1)] (15): *Bo thego nykth dacz niemoze Głupy íybałcze [tj. oszuście] nie Bożie. Czo ma íprawicz nam íbawienie Anie thwoye rofgrzezenie. RejKup* m7; *KrowObr* 159v [2 r.] Vu; *SkarŻyw* 166; *Omyli íię ná tym kåždy kto*

fię tego wazy [co czyni ksiądz kanonik] y tego łobie w nádzieię rozgrzełzenia Papieżowego pozwala/ y łobie fię łam w tym podoba. *CzechEp* 29; *WujNT* 430. Cf »rozgrzeszenie kapłańskie«.

W połączeniach szeregowych (2): *KromRozm III* B7v; á Pokutá ma pozwirzchnie znáki/ Rozgrzełzenia/ Spowiedzi/ łkruchy y Dofyćvczynienia *WujJud* 160.

W charakterystycznych połączeniach: rozgrzeszenie dobre, jawne, pewne (3), potajemne, zwirzchnie; rozgrzeszenia świętość, znak; rozgrzeszenia potrzebować, szukać (3); rozgrzeszenie mieć (3), obiecować, opowiedać (opowiadać) (3); po rozgrzeszenie iść, pość, przyść.

Zwroty: »rozgrzeszenie da(wa)ć; rozgrzeszenie (było) dane« [szyk zmienny] (7;2): Włakos fię iuż wiłpowiadał łam czy też rołgrzełenie dał. *RejKup* m5v, c2v; Bo rozgrzełzenie od kápłaná dáne/ známieniem ielł pozwirzchnym odpufłzczenia grzechow *WujJud* 160v, 83, 224; Tám mu dał [św. *Wilhelmowi patriarcha*] rozgrzełzenie Papiełkie *SkarŻyw* 166, 574; ła Luther przed wámi wielebnyymi y świętymi Oycy łpowieđ czynię: dayćie mi rozgrzełzenie dobre *ReszPrz* 46; Dáne mu [łotrowi na krzyżu] było bowiém prędko rozgrzełzenie. *SiebRozmyśl* I.

»rozgrzeszenie otrzyma(wa)ć, odnosić; dostać rozgrzeszenia; otrzymanie rozgrzeszenia« [szyk zmienny] (3;1;2;1): ále też z rozgrzełzenia/ które ná ten czas otrzymawamy pewné/ iego [kapłana] prośbą y modlitwą v Páná Bogá bywamy przyiemni y zálęceni. *BiałKat* 378v, 376; Ten [prostaczek] dołtawłrzy rozgrzełzenia/ do domu fię z rádością wrocił *WujJud* 89v; *KarnNap* C3v; *WujNT* 430; A przeto teraz kiedy fię grzełzny grzechow łwych łpowieđa/ y rozgrzełzenie odnołi od kápłaná/ y zgołá bierze włpráwiedliwienie. *WysKaz* [23], 22.

»prosić o rozgrzeszenie, rozgrzeszenia« [szyk zmienny] (2;2): przyłzedwłrzy á padwłrzy do nog iego [papieża] [...] z pláčzem wielkim rozgrzełzenia prołił. *SkarŻyw* 166, 86; *WerGość* 220; Grzechy wyliczywłrzy/ ták ná końcu mow: [...] dáię fię winnym/ y łpowieđam fię: prołząc PANA BOgá o miłołsierdzie y odpufłzczenie/ á ciebie kápłanie o pokutę y rozgrzełzenie. *LatHar* 137.

»rozgrzeszenie wziąć, brać« [w tym: z czego (1)] [szyk zmienny] (7;3): Takowe też grzechy łtawaią fię powłzednie gdi nanie nie przilwalamy albo też przełstawłzi ich wezmiemy rozgrzełzenie bo ych pan Bog nam niepoczita. *SeklKat* Q4v, Q4v, V3v, X2v; *RejKup* 17; vwálźćie to pilnie v łiebie iž tám žadnego rozgrzełzenia odnich [od kapłanów] niebierzećie *KrowObr* 159v; *BielKron* 360v; á gdy iuż człowiek pokutuie/ y łpowieđa fię grzechow łwoich/ tám dopiro rozgrzełzenie bierze. *WujJud* 86v; ktorzych [grzechów] łię [...] łpowieđał y łnich z wzywánim imienia Božego y zblógołławiełńftwem iego rozgrzełzenie włziął. *BiałKaz* M4; *SkarŻyw* 358.

Wyrażenia: »rozgrzeszenie z grzechow« (1): ielłi kto žąda rozgrzełlenia łtich grzechow ktore łą ludziam iawne tedy go kaplan niema rozgrzełzic krom iawney pokuti *SeklKat* X2v.

»rozgrzeszenie kapłańskie« [szyk 7:1] (8): *KromRozm III* B7v; Bez rozgrzełzenia Kápłáńłkiego žaden o odpufłzczeniu grzechow pewien być nie može *WujJud* 81v [*idem* (2)], Mm3, Nn2v; *KarnNap* D; *WujNT* 387; Przed rozgrzełzeniem kápłáńłkim/ álbo przed włpráwiedliwieniem/ [...] ielłiby ták [grzeszny] vmárł/ ná wieki Bogá nie ogláda *WysKaz* 23, 23.

»moc rozgrzeszenia, na rozgrzeszenie, ku rozgrzeszeniu, do rozgrzeszenia potrzebna« (2;2:1:1): vczy Zebránię Tridenłkie/ iž to w Kołściele Božym zálwłze záchowano/ žeby łię káždemu Kápłanowi godžiło/ nietylko ze włzyłłtkich grzechow/ czyieybykolwiek mocy ku rozgrzełzeniu ony naležiály/

ale też y od klątwy rozgrzeźzić. *KuczKat* 215; *SkarJedn* 339; w dzień zmartwychwstania swego/ on nałakawłzy nález Samarytan Iezus Chryłtus/ tym cię łamym Chrześcijaninie/ ná łpowieź obowiązał/ iż Apołtołom obiecáną przed tym moc rozgrzeźzenia/ iawnie podał. *LatHar* 109; ktory [kapłan] przyłtoyney mocy/ do rozgrzeźzenia potrzebney (tę po Łácinie/ [...] nazywaią mocą *Iurisdictionis*, to iełt zwierzchnoścí) nie miał *LatHar* 131, 131; *WujNT* 796.

Szeregi: »łaska a rozgrzeszenie« (1): drudzy łáncuchy ná łzyiach przynošli vpadaíac pod nogi tey bełtiey [tj. papieża]/ ktora nogámi głowy ich deptála/ yáko łie Friderikowi Bárbárofie sftáło/ á łáłki á rozgrzeźzenia łzukáíac. *RejAp* 114.

»rogrzeszenie i grzechow odpuszczenie« (1): Grzełzny [...] co czynić ma? pewnie że to/ aby vpadł v nog kápláńłkich/ á vczyniłwy dołtáteczną łpowieź otrzyma od niego rozgrzeźzenie y grzechow łwych odpułzczenie *WysKaz* 22.

»pokuta i (a) rozgrzeszenie« (4): [*Nowatiani twierdzili*] iż nye máyą być ku pokućye y rozgrzełfenyu przypułłczeni cí/ ktorzy łye w mękach páná Kryłtułá záprzeli. *KromRozm I* O3; Ktorą moc ma naprzod łam Pan Bog [...] potym y Pan Chriłtus iáko człowiek/ á ten iá dał káplanom/ przeto: áby załługá łmierć iego przez pokutę y rozgrzeźzenie/ iáko Száfárze Sákrámentow iego/ grzechy odpułzczáli. *WujJud* 86v; *WerGośc* 220; *LatHar* 137.

»rogrzeszenie i rozwiązanie« (1): Zátymże idzie/ iłz włzyłcy ich Biskupi y Popowie/ [...] mocy ná rozgrzeźzenie/ y rozwiązanie nie máią. *SkarJedn* 339.

»skrucha i rozgrzeszenie« (1): a zalię gdy má [człowiek] łkruchę ij rozgrzełfenijé/ częłto przełtáwaią niewczáłnołci przerzeźconé/ ij ciełelne vzdrowienije. *OpecŻyw* 43v.

»spowiedź i rozgrzeszenie« (3): *RejZwierc* 27v; *WujJudConf* 89; Ná tych tedy łłowiech funduie łię potrzebá łpowieźi y rozgrzeźzenia kápláńłkiego. *WujNT* 387.

»rogrzeszenie i (albo) usprawiedliwienie« (2): Po rozgrzeźzeniu Kápláńłkim/ y po vłpráwiedliwieniu/ ten to vłpráwiedliwiony/ pozbyłwy obowiązku winy/ iełt przywrocony do łáłki Bożey *WysKaz* 23, 23.

2. *Uwolnienie od czegoś, oswobodzenie; absolutio, dispensatio JanStat* (13) : [*Henryk wypędził biskupa*] dla czego był záklęth od Swinki Arcybiskupá Gnieźnieńłkiego/ ále z Rzymá rozgrzeźzenie miał bez dołyc vczynienia. *BielKron* 366, 420v; chcemy/ áby ten ná kórórego prołbę łą záklęci [łwiádkowie] [...] z dołyc vczynieniém był łzukan y prołzón/ áby tym łwiádkóm záklęty tylko ku vczynieniu łwiádectwá/ y ku podpomożeniu prawdy/ áby nie byłá zátłumioná/ rozgrzeźzienie dał. *SarnStat* 578.

rogrzeszenie od czego (3): *ZapWar* 1550 nr 2665; ktorego [*Władysława Jagiełowica*] táłke Papieź namowámi łágodnymi y rozgrzeźzeniem od przyłięgi do niełcześniey woyny przywiodł. *StryjKron* 722; *SarnStat* 1103.

rogrzeszenie na co (1): Stroná ápellowála do Papieźa/ ále Komílarze ná to nie dbáli/ zá nie vczynienie dołyc/ dáli klátwy wielkie na Krzyzaki/ ná kthore y w Rzymie rozgrzeźzenia mieć nie mogli. *BielKron* 371 [podobnie] [*BielKron* 1551 212v].

Zwroty: »prołić (a. upraszać) rozgrzeszenia; prołić o rozgrzeszenie; uprołić rozgrzeszenie« = *impetrare a. postulare absolutionem JanStat* (2;1;1): Nie mogł ináčzey Frederyk łyná z więzyenia

wybawić/ ále iechał do Wenecyey Papieža przeprażać á prośić o rozgrzeżenie (bo go Papiež kłá.)
BielKron 181v; *StrykKron* 637; *SarnStat* 578, 1099.

»użyczyć rozgrzeszenia« (1): A iefliby ten/ który ie [świadków] záklął tym ípofobem profzony ku
vczynieniu świadectwá niechciałby vżyczyć rozgrzeżenia [*beneficium denegaret absolutionis JanStat*
625]/ tákowi którzy profzą odpużczenia y rozgrzeżenia/ ile z ítrony Bożey/ niech rozumieją/ iż ie
otrzymáli *SarnStat* 578.

Wyrażenia: »rozgrzeszenie z kłáwy« (1): Táme vprośił rozgrzeżenie z kłáwy Pruffakom/ którą
byli do poddańtwa Krzyżakom przyciągáni. *StrykKron* 637.

»rozgrzeszenie zupełne« (1): [księža z kapituly] na ten czas przy kosciele bendą powinny
pana Viernossa v Act Consistorskich qwitovac z y wypusczyć dobrovolnie spostempku prawa y
sprzezyskoff ktore byly przewyedly na nym w Duchownym prawie okolo gwalthow nyiakich na thym
ze Imieniv spythalnym vczynionych tham ze y rozgrzessenye zvpelne oth Interdictu (w) ktorym byl
dla thego zakłeth dacz. *ZapWar* 1550 nr 2665.

Szeregi: »odpuszczenie i rozgrzeszenie« = *venia et absolutio JanStat* (1): *SarnStat* 578 cf »użyczyć
rozgrzeszenia«.

»rozgrzeszenie i swoboda« (1): y niémáią [rajce miast naszych i bracia zakonu rycerskiego w
Prusiech] iemu [pokojowi] íe przeciwić zá żadną przyczyną/ áni żádác rozgrzeżenia y íwobody od
przyśięgi [*nec dispensationem vel relaxationem iuramenti JanStat* 883] *SarnStat* 1103.

»rozgrzeszenie i wypuszczenie« (1): áni będziemy vpráżać rozgrzeżenia y wypużczenia z przyśięgi
[*absolutionem et relaxationem iuramenti JanStat* 879] *SarnStat* 1099.

a. *Zwolnienie ze ślubów [w tym: czyje (= kto daje) (3)] (4) :*

rozgrzeszenie od czego (1): A gdy iey [św. Małgorzacie] Papiefkim rozgrzeżeniem od ślubow
wieczney czyśtości grożono/ rzekłá: rychleybych íobie nos y vřtá vrzněłá y oczy wylupiłá/ niźlibych
ná ktore małżeńtvo zezwolić miáłá. *SkarŻyw* 161.

Szeregi: »odpusty to jest rozgrzeszenie« (1): A gdy Stárfza chćiáłá zniá dla iey íłábego zdrowia
odpuřtów/ to íeřt/ rozgrzeżenia vżywác: ták długo plákáłá/ áłz v niey wolność do pořtów vprośiłá
SkarŻyw 160.

»rozrządzenie i rozgrzeszenie« (1): ácz do tego czáfu w głowie y w członkách íwych był
w Zakonnym ítanie ten przerzeczony Kiełbálá/ przedsię niech go [zwierzchność nad kościołem
chełmińskim] ma do żywotá íwego *in comendam* przez rozrządzenie y rozgrzeżenie Apořtolřkie [*per*
dispositionem et ordinationem ... Apostolicam JanStat 876] *SarnStat* 1097.

Cf **ROZGRZESZYĆ**